

Routekaart verduurzaming

Verduurzamingsstrategie voor de gemeente Oss

Inhoudsopgave

Routekaart verduurzaming

<u>1. Inleiding</u>	3	<u>4. Verduurzamingsprogramma</u>	16
– Routekaart voor de verduurzaming van maatschappelijk vastgoed		– Het afwegingskader	
– Doel en scope van het onderzoek		– Bestaande plannen en verduurzaming	
		– Het verduurzamingsprogramma	
<u>2. Doelstelling en uitgangspunten</u>	6	<u>5. Doorkijk naar 2050</u>	22
– Doelstelling voor de verduurzaming van de vastgoedportefeuille		– Uitdagingen	
– Uitgangspunten voor de verduurzaming van de vastgoedportefeuille		– Van routekaart naar uitvoering	
– Verduurzamen, BENG, ENG en labels			
– Circulariteit, natuurinclusiviteit en klimaatadaptatie		<u>Disclaimer</u>	24
– Aanpak berekeningen		<u>Colofon</u>	25
<u>3. Vastgoedportefeuille en nulmeting van de scope</u>	12	<u>Bronvermelding</u>	26
– Scope van de routekaart en huidige CO ₂ -uitstoot		<u>Bijlagen</u>	27
– Vastgoedportefeuille per sector en CO ₂ -uitstoot op de kaart			

1. Inleiding

Een routekaart voor het maatschappelijk vastgoed

1. Inleiding

Routekaart voor de verduurzaming van maatschappelijk vastgoed

De gemeente Oss heeft behoefte aan een strategie met betrekking tot de verduurzaming van het gemeentelijk maatschappelijk vastgoed. Door CO₂-uitstoot te reduceren, levert de gemeente een belangrijke bijdrage aan de wereldwijde klimaatproblematiek en het tegengaan van de opwarming van de aarde.

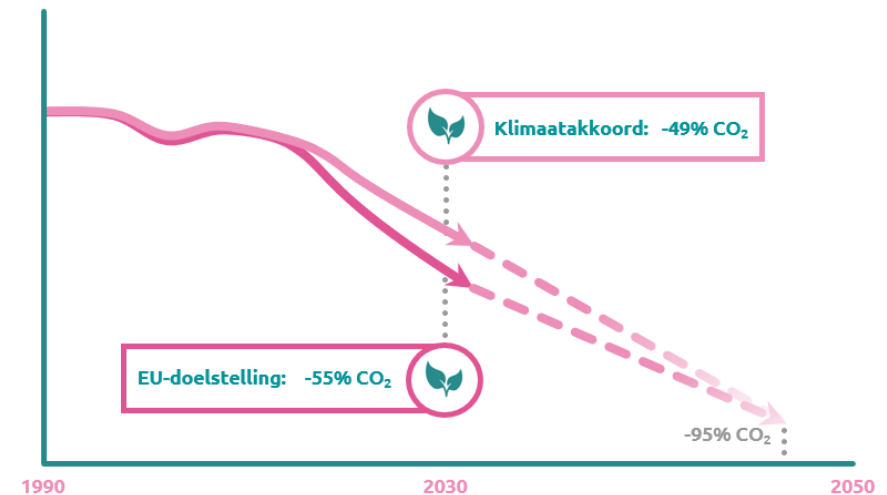
De gemeente heeft de afgelopen jaren al de eerste stappen gezet in de verduurzaming van het maatschappelijk vastgoed. De afgelopen jaren is er al fors geïnvesteerd in extra capaciteit voor de uitvoering van het klimaatakkoord, en zijn er voor een aantal gebouwen verduurzamingsplannen gemaakt. Daarnaast wordt voor veel gebouwen het werkelijk gas- en elektraverbruik gemonitord. Hierdoor ligt er een goede basis voor het opstellen van een verduurzamingsstrategie.

Deze routekaart verduurzaming richt zich op het maatschappelijk vastgoed. Het schetst het strategisch kader voor de verduurzamingsopgave van de portefeuille van de gemeente Oss. Het geeft antwoord op de vraag hoe de gemeente de komende tijd met de verduurzaming van de gebouwen omgaat. Waar beginnen we, en waarom? Hoeveel gaat het kosten en wat brengt het op?

Het Klimaatakkoord¹ stelt als doelstelling om in 2050 energieneutraal zijn. Hiervoor wordt een tussenstap genomen van 49% CO₂-reductie in 2030 ten opzichte van 1990. De EU² heeft dit doel verhoogt tot 55%. De Nederlandse overheid bekrachtigt deze EU-doelstelling.

De routekaart focust zich voornamelijk op het reduceren van energieverbruik, maar de verduurzamingsopgave omvat meer aspecten dan alleen energievermindering. Circulariteit, klimaatadaptatie en biodiversiteit zijn speerpunten van de opgave en dragen bij aan een duurzame toekomst.

De verduurzamingsopgave

1. Inleiding

Doel en de scope van het onderzoek

De routekaart is bedoeld als strategisch kader voor de verduurzamingsopgave van de portefeuille van de gemeente Oss. Onderdeel van het strategisch kader is een investeringsoverzicht om toekomstig budget vast te stellen voor de verduurzaming. De berekeningen zijn gemaakt op basis van de huidige technieken en met de meest voor de hand liggende oplossingen. In de praktijk zal blijken dat gebruik verandert, elk gebouw anders is, er in de praktijk ook met alternatieven gewerkt kan worden en dat technieken zich blijven ontwikkelen.

Er wordt in deze fase gerekend met kostenkengetallen. In de methodiek is aangesloten bij de werkwijze die ook is gebruikt bij de sectorale routekaart gemeentelijk vastgoed van de VNG³. In een vervolgfase worden in de projecten gebouwen (op locatie) onderzocht, wat leidt tot gebouw specifieke en concrete verduurzamingsplannen. Het zal blijken dat het in de praktijk voor sommige gebouwen goedkoper kan en voor sommige gebouwen toch duurder wordt. Dat vraagt om programmasturing op de hoofddoelen met flexibiliteit in de onderliggende projecten en maatregelen.

Verduurzaming kent naast CO₂-reductie vele baten. Verduurzaming van gebouwen zorgt voor meer comfortabele gebouwen en een beter welzijn van de gebruikers van het gebouw. Een prettige werkomgeving zorgt voor hogere medewerkerstevredenheid. Minder CO₂-uitstoot levert ook een bijdrage aan de wereldwijde klimaatproblematiek en het tegengaan van de opwarming van de aarde.

2. Doelstelling en uitgangspunten

Verduurzamen. Hoe dan?

2. Doelstelling en uitgangspunten

Doelstelling voor de verduurzaming van de vastgoedportefeuille

Klimaatakkoord en coalitieakkoord

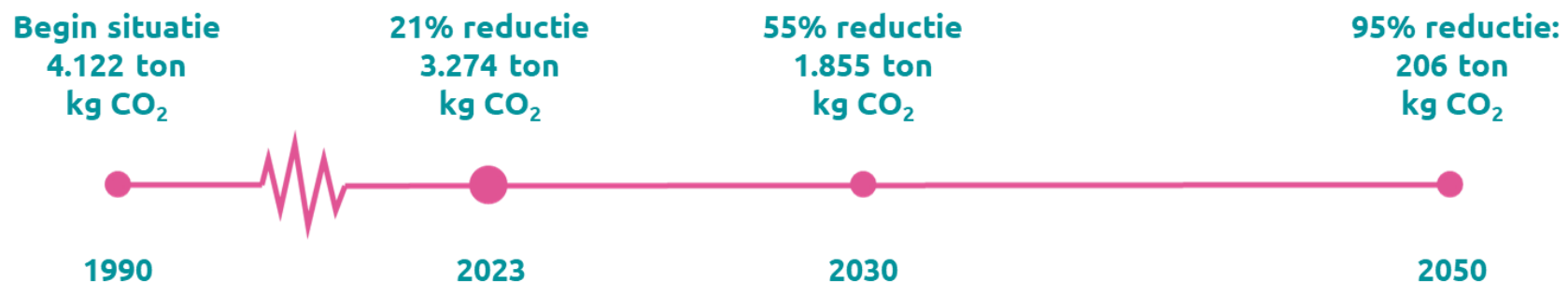
Het Klimaatakkoord beschrijft de doelstelling om in 2050 tot nagenoeg 0 kg CO₂-uitstoot te komen. Concreet: een CO₂-besparing van 95% ten opzichte van 1990. Hiervoor wordt in 2030 een tussenstap genomen. Het Klimaatakkoord beschrijft als doel 49% CO₂-reductie in 2030 ten opzichte van 1990. De EU verhoogt dit doel tot 55%. De Nederlandse overheid bekrachtigt de EU-doelstelling.

Uitgangspunten gemeente Oss

De werkelijke CO₂-uitstoot van de vastgoedportefeuille in 1990 is door de gemeente niet gemeten of te achterhalen. Omdat dit voor veel gemeenten het geval is, heeft de VNG een inschatting gemaakt van de CO₂-uitstoot in 1990. Aan de hand van de uitgangspunten uit de sectorale routekaart van de VNG is de CO₂-reductie van 1990 tot 2023 van de gemeente Oss ingeschat op circa 21%.

De routekaart gaat over de verduurzaming van de maatschappelijke portefeuille van de gemeente Oss, bestaande uit 55 gebouwen met een totale oppervlakte van circa 82.000 m² BVO. De onderbouwing van de scope van de routekaart en de nulmeting staat beschreven in [hoofdstuk 3](#). Een overzicht van de gebouwenlijst uit de scope van het onderzoek en de kenmerken is opgenomen in [bijlage 1](#).

De gebouwen in de scope van de routekaart stoten momenteel circa 3.274 ton CO₂ per jaar uit. De gemeente heeft tussen 1990 en nu al circa 21% van de CO₂-uitstoot gereduceerd. Om aan de EU-doelstelling van 55% CO₂-reductie in 2030 ten opzichte van 1990 te voldoen, moet nog 34%-punt aanvullend worden gereduceerd.

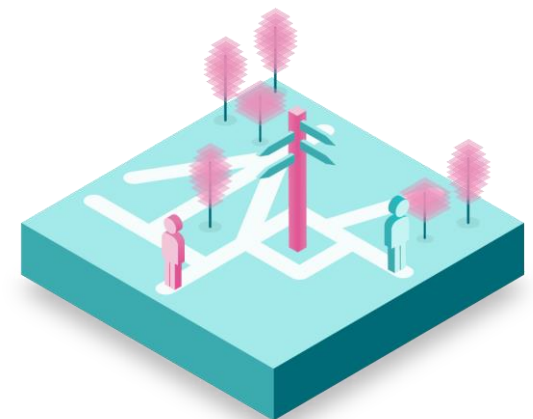
2. Doelstelling en uitgangspunten

Uitgangspunten voor de verduurzaming van de vastgoedportefeuille

Uitgangspunten

Bij verduurzaming is het advies om onderstaande uitgangspunten te hanteren:

- Bij nieuwbouw worden duurzame keuzes gemaakt. Dat betekent dat de gebouwen zoveel als mogelijk energieneutraal (ENG) worden gemaakt. Dit is een plus ten opzichte van het huidige Bouwbesluit (bijna energieneutraal, BENG).
- Bestaande bouw moet ook verduurzaamd worden. Dat komt neer op isoleren, het aardgasvrij maken van gebouwen en het aanbrengen van zonnepanelen. Het uitgangspunt is hier om de gebouwgebonden CO₂-uitstoot naar nul te brengen.
- Het is een voorwaarde voor draagvlak en een bron van inspiratie als je als gemeente het goede voorbeeld geeft. Zichtbaarheid van de verduurzaming van het eigen maatschappelijk vastgoed kan daaraan bijdragen, bijvoorbeeld door het (zichtbaar) plaatsen van zonnepanelen of te starten met gebouwen op centrale plekken.
- Om de verduurzaming behapbaar te maken, is de keuze gemaakt om zoveel mogelijk aan te sluiten op natuurlijke momenten. Verduurzaming wordt daarom vervlochten met de investerings- en onderhoudsplanning. In de praktijk kan blijken dat hiervan moet worden afgeweken om de doelstelling te behalen.
- Technologie ontwikkelt zich in razend tempo. De kunst is om toekomstige oplossingen niet in de weg te zitten. Het kan daarom een keuze zijn om moeilijk te verduurzamen gebouwen later in de tijd pas aan te pakken.
- We sluiten met onze gebouwen aan bij de ontwikkelingen uit de Transitievisie Warmte als plannen concreet worden (warmteprogramma).
- Er zijn meer doelstellingen buiten verduurzaming. Denk bijvoorbeeld aan toegankelijkheid en luchtkwaliteit. We vervlechten verduurzaming met andere doelen, maar zorgen ervoor dat het doel van het verlagen van de CO₂-uitstoot niet vertraagd.

2. Doelstelling en uitgangspunten

Verduurzamen, BENG, ENG en labels

Verduurzamen. Hoe dan?

Maatschappelijk vastgoed wordt in de periode tot 2050 aangepakt. Er zijn veel mogelijkheden om dat te doen, maar het komt vaak op hetzelfde neer: energiegebruik besparen, goed isoleren, het aardgasvrij maken en het aanbrengen van zonnepanelen. Deze routekaart maakt onderscheid in isoleren, het aardgasvrij maken en zonnepanelen of een combinatie daarvan. Een schematische weergave hiervan is hieronder opgenomen.

Isoleren van vloer, gevel en dak

- Vloerisolatie
- Gevelisolatie
- Dakisolatie
- Kozijnvervanging en HR++ glas
- Kierdichting

Efficiënter verwarmen (en koelen en ventileren)

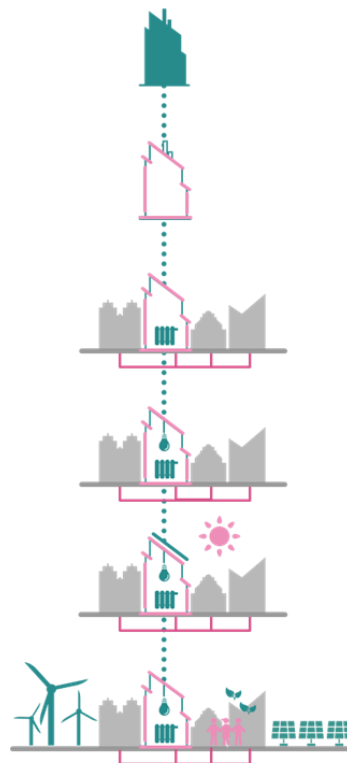
- (Hybride) warmtepomp
- Warmte- en koudeopslag
- Warmtenet of stadsverwarming
- Warmteterugwinning en ventilatie

Lokaal opwekken van energie

- Zonnepanelen

Besparen door slimmer verbruik en ander gedrag

- Slimme meters met feedback op verbruik
- Energiezuinige apparatuur
- Gebruikstijden inregelen
- Motivatiecampagne, energiecoaching

BENG, ENG en labels

Energielabel A klinkt erg duurzaam, maar ligt nog ver van het gewenste eindpunt. Daarvoor moet een gebouw in de huidige labelsystematiek label A++++ hebben. Label A is ongeveer halverwege. Labels geven inzicht, maar zijn door de veranderende methodiek niet wenselijk als stuurmiddel. Sinds 1 januari 2022 is een nieuwe meetmethode beschikbaar (NTA 8800) voor het meten van de energetische status van een gebouw. Daarin is met name het fossiel energiegebruik van het gebouw maatgevend (de zogenaamde BENG 2 eis). Energieneutraal (ENG) betekent dat het gebouw geen fossiele bronnen meer gebruikt. ENG is niet hetzelfde als nul-op-de-meter, dit is enkel van toepassing op woningbouw. Een schematische weergave hiervan is hieronder opgenomen.

Primair fossiel energiegebruik in kWh/m² per jaar
Bijeenkomstfuncties

2. Doelstellingen en uitgangspunten

Circulariteit, natuurinclusiviteit en klimaatadaptatie

Verduurzamen is breder dan energiebesparing

Bij de verduurzaming wordt steeds vaker breder gekeken dan alleen energiebesparing. Zo zijn ook circulariteit, natuurinclusiviteit en klimaatadaptatie speerpunten van de verduurzamingsopgave. De overheid zet in op een volledige circulaire bouwconomie in 2050⁵. Deze doelstelling vereist innovatieve circulaire bouwstrategieën en het gebruik van duurzame materialen. Hergebruiken van de bestaande grondstoffen moet de norm worden.

Natuurinclusief bouwen is ook een vorm van duurzaam bouwen, waarbij gebouwen ingericht worden om bij te dragen aan de leefbaarheid en biodiversiteit van de omgeving. Daarnaast beperkt het de gevolgen van klimaatverandering zoals wateroverlast en hittestress. Voorbeelden van natuurinclusief bouwen zijn het aanbrengen van nestplekken voor vogels, toepassing van groenen daken of het aanleggen van verticale tuinen.

In de prestatieafspraken* tussen gemeente Oss en woningcorporaties staat dat in 2030 nagenoeg alle materialen circulair moeten zijn⁴. Gemeente Oss kan hier als voorbeeldfunctie dienen door dit ook binnen haar eigen vastgoed te hanteren. Daarnaast zijn er afspraken gemaakt over het bijdragen aan het vergroten van klimaatrobuustheid en biodiversiteit. Een voorbeeld van hoe dit bewerkstelligd wordt is door natuurinclusief te (ver)bouwen.

De maatregelen, investeringen en impact van circulariteit, natuurinclusief bouwen en klimaatadaptatie gaan hand in hand met verduurzaming, maar zijn geen onderdeel van deze routekaart.

* Er wordt een herijking van de prestatieafspraken verwacht in 2024.

2. Doelstelling en uitgangspunten

Aanpak berekeningen

Kengetallenbibliotheek en berekeningen

Voor de routekaart is gebruik gemaakt van kengetallen. Aan de hand van specifieke kenmerken van een gebouw is een berekening uitgevoerd. Op hoofdlijnen bestaat de berekening uit twee stappen:

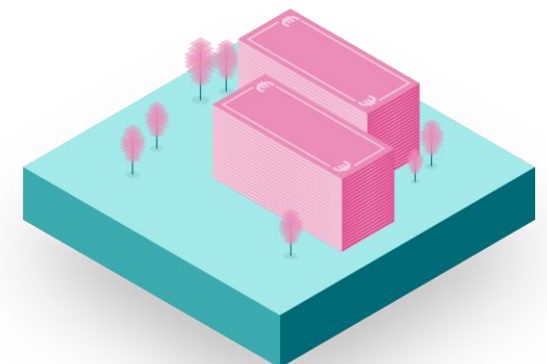
1. Bepalen van de CO₂-uitstoot
2. Berekenen van de kosten en de impact van duurzaamheidsingrepen

Aan de hand van de kenmerken van de gebouwen uit verschillende databronnen (waaronder de BAG) is elk gebouw ingedeeld in een bouwkundige categorie. Voor elke categorie zijn de geometrische en bouwfysische eigenschappen bepaald op basis van referentiegebouwen. Hier zijn energetische kenmerken aan gekoppeld: onder andere Rc-waardes, glas, ketels en verlichting. In combinatie met het bouwjaar, de labels en het Energie Prestatie Advies Utiliteit (EPA-U) is vervolgens de CO₂-uitstoot berekend.

Voor de duurzaamheidsingrepen zijn in overleg met kostenadviseurs verduurzamingsingrepen bepaald en hier eenheidsprijzen voor berekend. Op basis van de geometrie zijn per gebouwtype de investeringen bepaald. Er is hierbij rekening gehouden met de kwaliteit en complexiteit van het gebouw. Het effect op de CO₂-uitstoot is vervolgens wederom conform EPA-U berekeningen vastgesteld. De bedragen zijn exclusief btw en volgens prijspeil september 2022. Subsidies zijn niet meegenomen (aangezien het nog onzeker is hoe dit in de toekomst is geregeld). De routekaart houdt geen rekening met mogelijke kostenstijgingen aangezien deze complex te voorspellen zijn.

De kengetallen voor de huidige CO₂-uitstoot zijn waar mogelijk gecorrigeerd met het werkelijk verbruik. In dit geval wordt de huidige CO₂-uitstoot berekend door het verbruik te vermenigvuldigen met de emissiefactoren. De bron⁶ voor deze emissiefactoren is gelijk aan die van de sectorale routekaart van de VNG en de emissiefactoren die het ministerie hanteert.

De aantallen en bedragen genoemd in dit rapport kunnen door afronding van elkaar afwijken.

3. Vastgoedportefeuille en nulmeting van de scope

Waar staan we nu?

3. Vastgoedportefeuille en nulmeting van de scope

Scope van de routekaart en huidige CO₂-uitstoot

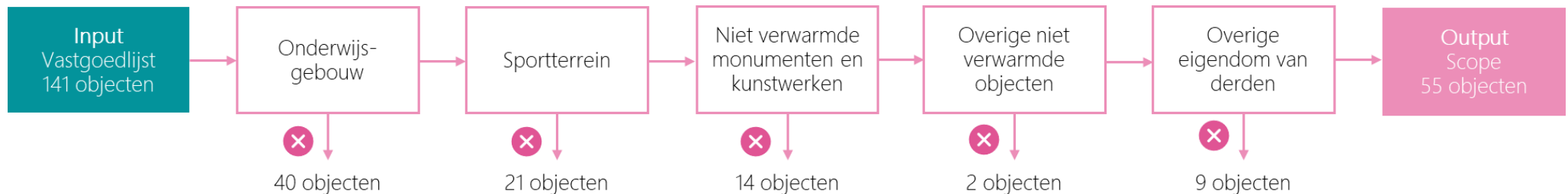
Scope van de routekaart

Samen met het Vastgoedbedrijf van de gemeente Oss is de scope van de routekaart vastgelegd. De portefeuille van de gemeente Oss bestaat uit 141 gebouwen. Op basis van een aantal voorwaarden zijn objecten uitgesloten van de scope van het onderzoek. Zo zijn gebouwen buiten het beheer van de gemeente (onderwijsgebouwen, sportterreinen en overige gebouwen die eigendom zijn van derden) geen onderdeel van de routekaart. Daarnaast zijn niet-verwarmde objecten en onverwarmde monumenten en kunstwerken ook geen onderdeel van de routekaart.

In totaal vallen er 86 objecten buiten de scope. Een overzicht van deze objecten is te vinden in [bijlage 2](#). De scope van de routekaart is hiermee vastgesteld op 55 gebouwen. Een overzicht van deze gebouwen is opgenomen in [bijlage 1](#).

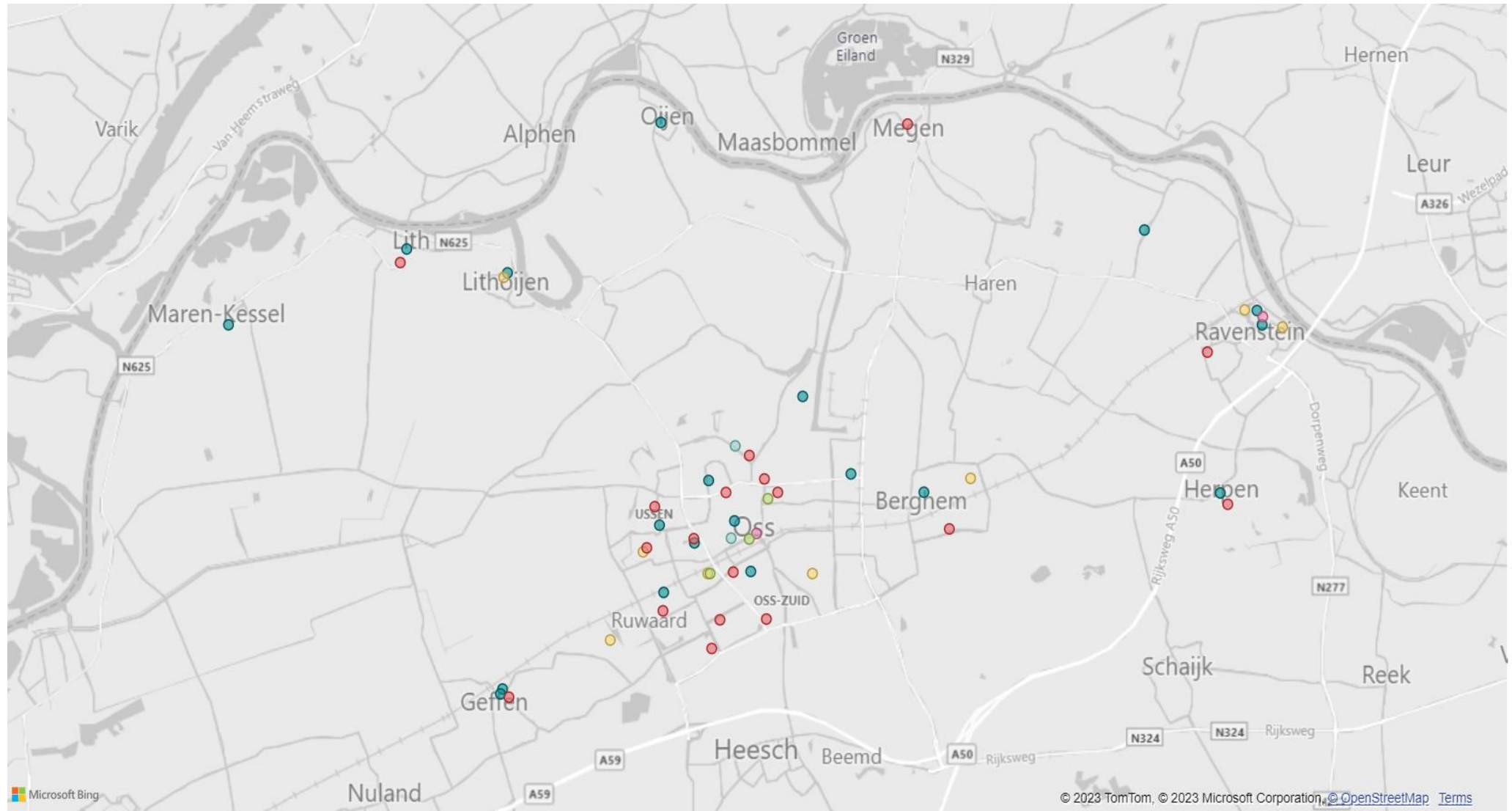
Huidige CO₂-uitstoot

Grip krijgen op de opgave begint met een nulmeting. De nulmeting is op basis van het werkelijk gas-, warmte- en elektraverbruik aangevuld met kengetallen voor de gebouwen waarvan het verbruik niet bekend is. Momenteel stoot de te verduurzamen portefeuille, die onderdeel is van deze routekaart, circa 3.459 ton CO₂ per jaar uit. Er zijn al verscheidene plannen om gebouwen te verduurzamen. Zo worden verschillende gebouwen vervangen door duurzame nieuwbouw en zijn enkele gebouwen dit jaar nog duurzaam gerenoveerd. Voorbeelden hiervan zijn MFA Metoor, waarbij de dakisolatie is vervangen en waar zonnepanelen zijn geplaatst, en Dorpshuis het Slotje dat dit jaar gerenoveerd is, maar nog niet aardgasvrij is gemaakt.

3. Vastgoedportefeuille en nulmeting van de scope

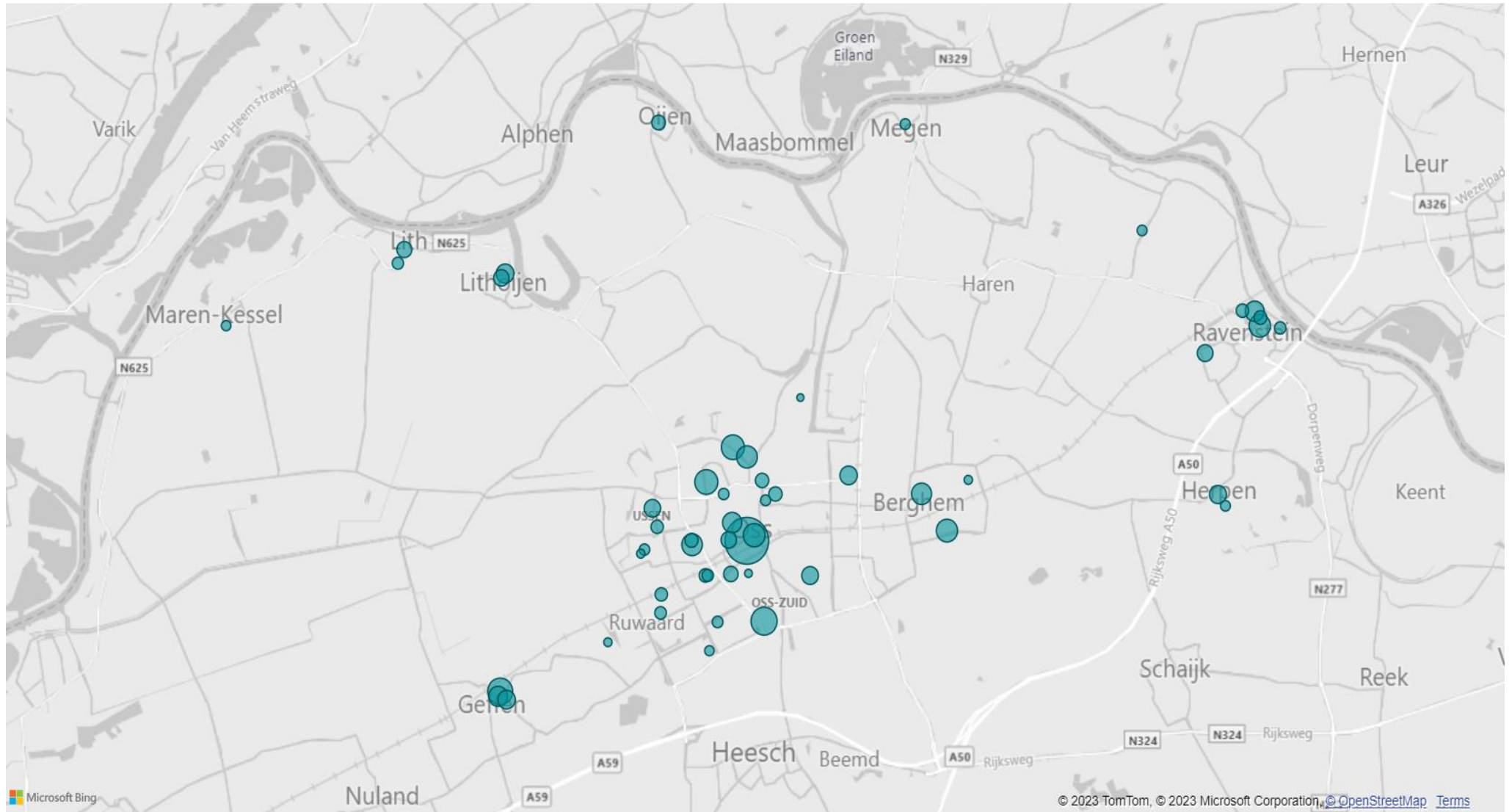
Vastgoedportefeuille per sector op de kaart

Sector ● Buurt- en wijkcentra ● Cultuur ● Jeugdaccommodaties ● Onderwijs ● Overig ● Sport

3. Vastgoedportefeuille en nulmeting van de scope

CO₂-uitstoot op de kaart (hoe groter, hoe hoger)

4. Verduurzamingsprogramma

Verduurzamingsstrategie tot 2030

4. Verduurzamingsprogramma

Het afwegingskader

De verduurzaming tot 2030

De gemeente Oss staat voor de opgave om in 2030 een CO₂-reductie van 55% ten opzichte van 1990 te realiseren. Momenteel, in 2023, heeft de gemeente Oss al een CO₂-reductie van circa 21% gerealiseerd ten opzichte van 1990. Het verduurzamingsprogramma geeft inzicht in de manier waarop de overige 34%-punt gereduceerd kan worden. Hierbij is het belangrijk om ingrepen efficiënt en effectief in te zetten. Het programma is bedoeld om een meerjarig inzicht te krijgen in de uitvoeringsplanning van projecten en welke middelen hier voor nodig zijn.

De opzet van het verduurzamingsprogramma

Het startpunt voor het opstellen van het verduurzamingsprogramma tot aan 2030 is het in kaart brengen van de huidige verduurzamingsplannen van de gemeente. Welke gebouwen in de scope van de routekaart hebben de komende jaren al verduurzamingsingrepen op de planning staan? En wat is de verwachte impact van deze bestaande plannen op de CO₂-uitstoot? Het gaat hier om grootschalige verduurzaming zoals isoleren, aardgasvrij maken, zonnepanelen plaatsen en vervangende nieuwbouw.

Het plaatsen van ledverlichting en bewegingsdetectoren zijn ook nuttige maatregelen, maar hebben een kleinere impact op de CO₂-uitstoot van een gebouw. Dit zijn voorbeelden van erkende maatregelen vanuit de overheid⁷. In deze routekaart wordt er vanuit gegaan dat deze maatregelen al zijn toegepast.

Het afwegingskader

Samen met het Vastgoedbedrijf van de gemeente Oss en de input van werknemers uit betrokken afdelingen zijn de huidige plannen in kaart gebracht. Door alle kennis samen te voegen ontstaat er een compleet beeld van (voorgenomen) plannen en initiatieven.

Om passende beslissingen per gebouw te maken is gebruik gemaakt van een beslisboom*. De beslisboom vormt het afwegingskader voor de keuzes binnen verduurzaming. Voorbeeldvragen uit de beslisboom zijn: 'Staat het gebouw er nog in 2050?' en 'Is het gebouw een grootverbruiker?'. Op basis van de beslisboom is bepaald of gebouwen voor 2030 of na 2030 worden aangepakt. Hierdoor ontstaat een eerste aanzet voor prioritering, die past bij de huidige plannen van de gemeente en die zoveel mogelijk aansluiten bij het MJOP. Het afwegingskader biedt houvast voor het maken van keuzes in de verduurzaming, ook wanneer plannen veranderen.

Vervolgens zijn de geprioriteerde gebouwen ondergebracht in drie categorieën: vervangende nieuwbouw, afstoot en verduurzaming. De ingrepen in deze categorieën worden op de volgende pagina's stap voor stap uitgewerkt.

* De beslisboom is als afzonderlijke bijlage opgenomen.

4. Verduurzamingsprogramma

Bestaande plannen: geplande vervangende nieuwbouw

Geplande vervangende nieuwbouw

Tot aan 2030 zijn er plannen om bestaande gebouwen te vervangen voor nieuwbouw. In totaal gaat dit om acht verschillende gebouwen. In de tabel hiernaast is een overzicht van de geplande nieuwbouwprojecten te vinden.

De geplande nieuwbouw worden allemaal ENG opgeleverd. We gaan ervan uit dat de energievraag van deze gebouwen volledig lokaal wordt opgewekt en daardoor na oplevering geen CO₂ uitstoten.

Op dit moment stoten de tien gebouwen gezamenlijk circa 459 ton kg CO₂ uit. Doordat de geplande nieuwbouw ENG wordt opgeleverd zal dit dan ook zorgen voor een CO₂-reductie van circa 459 ton kg CO₂. Dit is een circa 12% CO₂-reductie ten opzichte van 1990. Samen met de 21% reeds behaalde CO₂-reductie komt de totale CO₂-reductie uit op circa 33%.

De investeringskosten voor de geplande vervangende nieuwbouw zijn opgenomen in de huidige investeringsplannen, en daarom geen onderdeel van deze routekaart.

Object	CO ₂ besparing
Wijkcentrum De Hille	26 ton
Dorpshuis Vidi Reo	116 ton
Kledingbank / talentcentrum	13 ton
DJIB	50 ton
Sportzaal Ussenstelt	58 ton
Sporthal De Geer	68 ton
Gymzaal Verdistraat	17 ton
Gymzaal Ruwaard II	21 ton
Gymzaal Hoefeind I en II	30 ton
Gymzaal Gabriël	33 ton
't Honk	27 ton

4. Verduurzamingsprogramma

Bestaande plannen: geplande afstoot

Geplande afstoot

De gemeente heeft naast de geplande vervangende nieuwbouw ook twee gebouwen op de planning staan om te af te stoten. Dit zijn Buurtcentrum Bonte Hoef, Boerderij De Deel en Huisvesting statushouders Palestrinastraat. Met het afstoten van deze twee gebouwen bespaard gemeente Oss circa 149 ton kg CO₂.

De afstoot van deze twee gebouwen zorgt voor een CO₂-reductie van circa 3% ten opzichte van 1990. Samen met de bestaande CO₂-reductie tot heden en de geplande vervangende nieuwbouw zorgt dit voor een totale CO₂-reductie van circa 36%.

Object	CO ₂ besparing
Buurtcentrum Bonte Hoef	104 ton
Boerderij De Deel	26 ton
Huisvesting statushouders Palestrinastraat	19 ton

4. Verduurzamingsprogramma

Verduurzaming

Verduurzaming

Op basis van de voorgenomen plannen, het MJOP en de beslisboom zijn er 19 gebouwen geprioriteerd om tot 2030 te verduurzamen. In [bijlage 3](#) is hiervan een overzicht opgenomen. Deze gebouwen worden zo goed als mogelijk geïsoleerd, worden aardgasvrij gemaakt en/of zonnepanelen geplaatst. Sommige gebouwen hebben al zonnepanelen of zijn al goed geïsoleerd. Bij de berekening van de investering zijn deze reeds uitgevoerde maatregelen meegenomen.

De geschatte investeringskosten voor de 19 verduurzamingsingrepen komen uit op een totaalbedrag van circa € 14,3 miljoen en leveren een reductie op van circa 1.250 ton kg CO₂. Dit staat gelijk aan 28% CO₂-reductie. Hiermee komt de totale CO₂-reductie ten opzichte van 1990 uit op 64%. Een overzicht van de maatregelen per gebouwen is te vinden in [bijlage 3](#).

4. Verduurzamingsprogramma

Het verduurzamingsprogramma

Verduurzamingsprogramma

Met het uitvoeren van het verduurzamingsprogramma is de verwachte CO₂-besparing circa 64% in 2030 ten opzichte van 1990. Hiervoor moeten er in de periode tot aan 2030 33 gebouwen worden aangepakt. Door het uitvoeren van het verduurzamingsprogramma voldoet de gemeente aan de doelstelling van het Klimaatakkoord en de EU. Een overzicht van de gebouwen, de ingrepen en de CO₂-besparing is opgenomen in [bijlage 3](#).

De investering in verduurzaming

De verwachting is dat ongeveer 15% van de investering gedekt kan worden uit de besparing op de energierekening, met een terugverdientijd van 15 jaar. En de verwachting is dat 15% van de investering reeds onderdeel is van de MJOP. Hierin volgt de routekaart de rekenmethodiek en de uitgangspunten uit de sectorale routekaart van de VNG.

In het programma wordt voor de periode tot 2030 een post toegevoegd voor monitoring, energie coaching en projectleiding. Dit is conform het advies van de VNG. Hiervoor zijn circa 3 dagen per week opgenomen. Deze 0,6 fte resulteert in een post van circa € 40.000 per jaar tot en met 2030. Daarnaast is vanuit de energiebesparingsplicht een energieregistratie- en bewakingssysteem (EBS) verplicht. Daarom wordt uitgegaan dat er in ieder gebouw een slimme meter zit. Om ervoor te zorgen dat deze installaties goed ingeregeld zijn, is een aanvullende post van € 10.000 per jaar opgenomen. De verwachting is dat met deze maatregelen de bewustwording stijgt en onnodig energiegebruik wordt voorkomen.

De totale netto investering komt daarmee uit op circa € 10,3 miljoen

exclusief btw. De kosten voor vervangende nieuwbouw zijn al gebudgetteerd door gemeente Oss en daarom geen onderdeel van dit bedrag. Voor een eerste slag van verduurzaming heeft de gemeente Oss een budget verduurzaming vastgoed van € 3,8 miljoen beschikbaar gesteld. Op het moment van vaststelling van deze routekaart is hiervan nog circa € 2,4 miljoen beschikbaar. Het resterend beschikbare budget is voldoende voor de projecten die gepland zijn in 2025/2026.

Groene paragraaf

De gemeente gaat komende jaren investeren in de duurzaamheid van haar gebouwen. De huurders profiteren van deze verduurzaming door een daling in hun energieverbruik. Middels een groene paragraaf in de huurcontracten, of afzonderlijke afspraken voor de verduurzamings-ingrepen, kan de gemeente afspraken maken met hun huurders voor een verdeling van de kosten en opbrengsten van het vastgoed. De precieze voordelen voor huurders en de gemeente zijn afhankelijk van de huidige energietarieven en huurafspraken. Voor een berekening hiervan is aanvullend onderzoek nodig.

Investerings tot 2030	Bedrag
Investering verduurzaming (bruto)	€ 14.300.000
Terugverdienen op energierekening (-15%)	- € 2.150.000
Reeds onderdeel van MJOP (-15%)	- € 2.150.000
Monitoring, energie coaching en projectleiding	€ 240.000
Inregelen installaties	€ 60.000
Totaal (netto, exclusief btw)	€ 10.300.000

5. Doorkijk naar 2050

Uitdagingen in de route naar energieneutraal in 2050

5. Doorkijk naar 2050

Uitdagingen en van routekaart naar uitvoering

Uitdagingen in verduurzaming

Hoewel 2030 (en 2050) ver weg klinkt, moet er in de komende jaren enorm tempo worden gemaakt om de duurzaamheidsdoelstellingen te halen. Hiervoor zien we een aantal uitdagingen:

- De markt is overspannen en veel gemeenten en andere organisaties zullen de komende jaren tempo maken. Beschikbaarheid van de markt voor dit grote aantal projecten is daarmee een uitdaging. Het vraagt om programmasturing en prioriteit om de marktstrategie uit te denken.
- Het verduurzamingsprogramma leunt voor een groot deel op bestaande plannen voor vervangende nieuwbouw en afstoot. Vertraging of annulering van deze plannen hebben daarmee een directe invloed op de haalbaarheid van de klimaatdoelstellingen.
- Het is door de snelheid van verduurzaming niet altijd mogelijk om aan te sluiten op de natuurlijke vervangingsmomenten. Dat betekent dat vervangingen voor einde levensduur plaatsvinden.
- De verwachting is dat de komende jaren innovatie ervoor gaat zorgen dat verduurzaming sneller, beter en efficiënter kan. Dat vraagt om het maken van gedegen keuzes die toekomstige plannen niet in de weg komen te zitten.
- Het uitgangspunt is om ook alle gebruik-gebonden energie op locatie op te wekken. Soms is dat niet mogelijk, omdat er onvoldoende ruimte op het dak is voor zonnepanelen, of omdat de warmtevraag hoger is dan dat op locatie kan worden opgewekt.

- Het kan zijn dat na het uitvoeren van de verduurzamingsstrategie de doelstelling om 55% CO₂-reductie voor 2030 te behalen niet lukt. De investeringen en effecten op CO₂ zijn berekend op basis van kengetallen, en nog niet getoetst op de haalbaarheid. Monitoring van de verduurzaming helpt om de plussen en minnen per project in de gaten te houden. Op die manier kan bijgestuurd worden indien de resultaten anders zijn dan verwacht.

Van routekaart naar uitvoering

De gemeente gaat werken met een uitvoeringsplanning met een looptijd van 3-4 jaar. Voor geselecteerde projecten zal de technische haalbaarheid worden onderzocht, zal aansluiting worden gemaakt met het MJOP en zal in overleg met gebruikers/ huurders de impact van de verduurzaming worden besproken.

Uitgangspunt hierbij is:

- Gebruik maken van bewezen technieken
- Maximaal gebruik maken van subsidiemogelijkheden
- Minimaliseren van overlast bij gebruikers/ huurders

Uitgevoerde projecten worden intern en extern geëvalueerd op proces, uitvoering, kosten en behaalde resultaten. Bij het herijken van de uitvoeringsplanning van de verduurzamingsprojecten worden resultaten van eerder uitgevoerde projecten meegewogen.

Disclaimer

- Er is in deze fase gerekend met kengetallen. Dat betekent dat voor de verduurzamingsstrategie geen haalbaarheidsonderzoek is uitgevoerd.
- Doorrekeningen en inzichten zijn op basis van de ontvangen informatie.
- CO₂-besparing is berekend op basis van de theoretische doorrekeningen in de NTA-8800.
- Verduurzamingsingrepen zijn indicatief.
- CO₂-besparing is naast verduurzamingsingrepen ook afhankelijk van het gedrag van de gebruiker. Energie coaching en inregelen van installaties heeft net zoveel invloed op de besparing als bouwtechnische- en fysische ingrepen.

Datum: 22 november 2024

In de afgelopen periode zijn er een aantal projectbudgetten voor verduurzaming door gemeente in kaart gebracht, hebben projecten een andere aard gekregen (van renovatie naar afstoot/ vervangende nieuwbouw) en is de werkwijze van het uitvoeringsprogramma helder geworden. Dit heeft geleid tot een aantal aanpassingen in de routekaart ten opzichte van de 'definitieve' versie van 9 februari 2024.

Status: Definitief

Referentie: 20241122/551/MB/WvdD

Opdrachtgever: Gemeente Oss

Auteurs: Marijn Bijl

Wouter van der Does

Bronvermelding

¹ <https://www.klimaatakkoord.nl/documenten/publicaties/2019/06/28/klimaatakkoord>

² https://climate.ec.europa.eu/eu-action/climate-strategies-targets/2030-climate-energy-framework_en

³ <https://vng.nl/artikelen/verduurzamen-maatschappelijk-vastgoed>

⁴ <https://www.rvo.nl/onderwerpen/circulair-bouwen#circulaire-bouweconomie>

⁵ <https://www.oss.nl/to2/Wonen-Prestatieafspraken-2021-2024-gemeente-Oss-en-woningcorporaties.htm>

⁶ <https://www.co2emissiefactoren.nl/lijs-temissiefactoren/#elektriciteit>

⁷ <https://www.rvo.nl/sites/default/files/2023-11/erkende-maatregelenlijst-eml-2023-v-1-3.pdf>

⁸ https://tennet-drupal.s3.eu-central-1.amazonaws.com/default/2023-01/Monitoring%20Leveringszekerheid%202022_12JAN2023.pdf

Bijlagen

Scope en verduurzamingsprogramma

Bijlage 1: Scope routekaart

Gebouwen onderdeel van de routekaart

Objectnummer	Gebouw	Straatnaam	Huisnummer	Monumentstatus	Bouwjaar, renovatiejaar	m² BVO	CO ₂ -uitstoot (kg)	Bron CO ₂ -uitstoot
38	Buurtcentrum Bonte Hoef	De vlasakkers	9	geen monument	1970	940	104 ton	kengetallen
39	Buurtcentrum Kortfoort	Floraliastraat	93	geen monument	1982, 1997	270	4 ton	kengetallen
40	Wijkcentrum De Hille	Looveltlaan	25	geen monument	1980	650	26 ton	kengetallen
41	Dorpshuis De Berchplaets	Sportstraat	3	geen monument	2013	2.490	98 ton	kengetallen
45	Dorpshuis Het Slotje	Schoolstraat	2	geen monument	1928, 2023	1.630	64 ton	kengetallen
46	Dorpshuis Vidi Reo	Van Kesselplaats	2	geen monument	1958	1.050	116 ton	kengetallen
47	De Binnenstad	Sint Barbaraplein	6	geen monument	1950, 1998	790	87 ton	kengetallen
48	Gemeenschapshuis Avanti	Langwijkstraat	9	geen monument	1930, 1994	650	72 ton	kengetallen
49	Gemeenschapshuis De Nolder	Christinastraat	3	geen monument	1964, 1993	510	11 ton	werkelijk verbruik
50	Dorpshuis Onder d'n Plag	Osstraat	11	geen monument	2012	750	12 ton	kengetallen
52	Het Oude Klooster	Kloosterstraat	7	geen monument	1950	760	83 ton	kengetallen
54	Boerderij De Deel	Treubstraat	27	geen monument	1910	230	26 ton	kengetallen
55	Volksuniversiteit Het Maasland	Kruisstraat	94	geen monument	1960	520	49 ton	kengetallen
56	Raadhuis Ravenstein	St. Luciastraat	2	monument	1900, 2022	780	86 ton	kengetallen
58	Kledingbank/talentcentrum	Linkensweg	1a-1b	geen monument	2005	300	13 ton	kengetallen
62	Huisvesting statushouders	Palestrinastraat		monument	1980	440	19 ton	kengetallen
63	MFA Noorderlicht - Evenaar	Rusheuvelstraat	75	geen monument	2003	4.290	140 ton	werkelijk verbruik
64	MFA Koppellinck	Kloosterstraat		geen monument	2010	4.300	156 ton	kengetallen
65	MFA Meteor	Oude Litherweg	18	geen monument	1962, 2003	3.090	127 ton	werkelijk verbruik
66	Gemeentehuis Oss	Raadhuislaan	2	geen monument	1972, 2009	18.600	620 ton	werkelijk verbruik
67	MFA Snoeck Lith	Marktplaats	20	geen monument	2018	2.780	45 ton	kengetallen
68	MFA Hart van Oijen	Kloosterstraat	1	geen monument	2015	2.110	34 ton	kengetallen
69	Ir. Diddewerf	Singel 1940-1945	300	geen monument	2019	700	68 ton	werkelijk verbruik

Bijlage 1: Scope routekaart

Gebouwen onderdeel van de routekaart

Objectnummer	Gebouw	Straatnaam	Huisnummer	Monumentstatus	Bouwjaar, renovatiejaar	m² BVO	CO ₂ -uitstoot (kg)	Bron CO ₂ -uitstoot
70	Milieustraat	Maaskade	28	geen monument	1996	75	3 ton	kengetallen
71	DJIB	Industrielaan	57	geen monument	1960	420	50 ton	kengetallen
72	Het Honk	Palestrinastraat	6	geen monument	1980, 1999	680	27 ton	kengetallen
73	De Kinderburcht	Zevenbergseweg		geen monument	1955, 2001	120	5 ton	kengetallen
74	Triton – KAKO Kindervakantiewerk	Bergsche Hoevepad	21	geen monument	2006	150	6 ton	kengetallen
75	Stichting Kindervakantie Oss-Zuid	Industrielaan	57	geen monument	2004	100	11 ton	kengetallen
76	Jeugdvakantiewerk Ravenstein	Doolhof	31	geen monument	1970	180	19 ton	kengetallen
77	Scouting Ravenstein	Het Laantje	1	geen monument	1970	240	26 ton	kengetallen
78	Stichting jeugd werk Oijen	Langwijkstraat	6	geen monument	2006	1.210	48 ton	kengetallen
79	Jeugdaccommodatie Het Knooppunt	Gemertstraat	6	geen monument	2023	390	6 ton	kengetallen
86	Nederlands Hervormde Kerk	Servetstraat	1	monument	1641, 2009	2.560	28 ton	kengetallen
95	Jan Cunen museum	Molenstraat	65	monument	1888, 2015	1.610	122 ton	kengetallen
97	BSO Maanuiltje	Joeri Gagarinstraat	13	geen monument	2000	150	6 ton	kengetallen
98	Gymzaal Staringstraat	Staringstraat	8	geen monument	1975, 2010	500	10 ton	werkelijk verbruik
99	Gymzaal Den Heuvel	Maasdijk	44	geen monument	2013	1.280	13 ton	werkelijk verbruik
100	Sporthal De Ruivert	De Ruivert	3	geen monument	1985	2.630	119 ton	werkelijk verbruik
101	Sporthal Mondriaan	De Ruivert	3	geen monument	1993	1.830	70 ton	kengetallen
102	Sportzaal Ussenstelt	Looveltlaan	54	geen monument	1981	1.630	58 ton	werkelijk verbruik
103	Sporthal Rusheuvel	Rusheuvelstraat	5	geen monument	2003	8.450	107 ton	werkelijk verbruik
104	Sportzaal Zuiderlicht	Knolgroenveld	1	geen monument	2007	1.010	114 ton	werkelijk verbruik
105	Sporthal Den Hoge Graaf	Hoge Graaf	13	geen monument	1983	2.600	51 ton	werkelijk verbruik
106	Sportzaal de Zeuven Wilgen	Zeuven Wilgenstraat	1	geen monument	1977, 2015	1.290	19 ton	werkelijk verbruik
107	Sporthal de Geer	Elzendreef	1	geen monument	1979	1.850	68 ton	werkelijk verbruik

Bijlage 1: Scope routekaart

Gebouwen onderdeel van de routekaart

Objectnummer	Gebouw	Straatnaam	Huisnummer	Monumentstatus	Bouwjaar, renovatiejaar	m² BVO	CO ₂ -uitstoot (kg)	Bron CO ₂ -uitstoot
108	Gymzaal Verdijkstraat	Verdijkstraat	79 A	geen monument	1975	490	17 ton	werkelijk verbruik
109	Gymzaal Ruwaard II	Troelstrastraat	17	geen monument	1974	480	21 ton	werkelijk verbruik
110	Gymzaal Grindlaan	Grindlaan	8	geen monument	2023	640	15 ton	kengetallen
111	Gymzaal Schelversakker	Schelversakker	3	geen monument	2023	650	15 ton	kengetallen
112	Gymzaal Hoefeind I en II	De Vlasakkers	5	geen monument	1979	830	30 ton	werkelijk verbruik
113	Gymzaal Gabriel	Gerrit van der Veenstraat	24	geen monument	1976	410	33 ton	kengetallen
115	Gymzaal basisschool Herpen	Wassenbergstraat	12	geen monument	2021	510	12 ton	kengetallen
116	Gymzaal HUB Noord-Brabant	Ruwaardstraat	15	geen monument	1972	500	40 ton	kengetallen
117	Gymzaal Sterrenkijker	Marius de Langenstraat	4	geen monument	1965	400	32 ton	kengetallen

Bijlage 2: Objecten buiten de scope

Objecten buiten de scope van de routekaart

Objectnummer	Gebouw	Straatnaam	Huisnummer	Reden
21	Basisschool Mozaiek	Oude Litherweg	18	Onderwijsgebouw
36	Golfbad grond en golfslagbad	Euterpelaan	1	Eigendom van derden
80	Molen Zeldenrust Oss	Kruisstraat	37	Monumenten en kunstwerken
81	Molen Nieuw Leven Oss	Nieuwe Brouwerstraat	49	Monumenten en kunstwerken
82	Willibrordusputje met kiosk	Willibrordusweg	onbekend	Monumenten en kunstwerken
83	Odradakapel	Hoefstraat	onbekend	Monumenten en kunstwerken
84	St. Annakapel	Koolwijksestraat	5	Monumenten en kunstwerken
85	Gevangenentoren	Torenstraat	27	Monumenten en kunstwerken
87	Muziekkiosk Oss	Ridderhof	41	Monumenten en kunstwerken
88	Leerlooiershuisje Ravenstein	Walstraat	20	Monumenten en kunstwerken
89	Molen Zeldenrust Lith	Molenstraat	44	Monumenten en kunstwerken
90	Muziekkiosk Lith	Marktplein	onbekend	Monumenten en kunstwerken
91	Kapel Geffen	Veldstraat	19	Monumenten en kunstwerken
92	Molen de Vlijt	Groenstraat	20	Monumenten en kunstwerken
93	Molen Zeldenrust Geffen	Elzendreef	5 A	Monumenten en kunstwerken
94	Kiosk Geffen	Dorpsplein	onbekend	Monumenten en kunstwerken
138	Ontmoeten/onderwijs/sport Amsteleind	onbekend	onbekend	Nog in ontwikkeling
139	Kinderboerderij stallen	Anna van Schuurmanstraat	602	Onverwarmd
141	R.K. basisschool Pius X	Wilhelminalaan	20	Onderwijsgebouw
1	Nutsschool Hertogin Johanna locatie Vianenstraat	Vianenstraat	106	Onderwijsgebouw
2	Nutsschool Hertogin Johanna locatie Aalbersestraat	Aalbersestraat	4	Onderwijsgebouw
3	R.K. basisschool De Teugelaar	Berghemseweg	16	Onderwijsgebouw
4	Nicolaasschool	Schelversakker	1	Onderwijsgebouw

Bijlage 2: Objecten buiten de scope

Objecten buiten de scope van de routekaart

Objectnummer	Gebouw	Straatnaam	Huisnummer	Reden
5	De Aventurijn	Grindlaan	6	Onderwijsgebouw
6	R.K. basisschool J.F. Kennedy	De Vlasakker	1	Onderwijsgebouw
7	R.K. basisschool De Polderhof Dalton	Kersenlaan	1	Onderwijsgebouw
8	Nutsschool De Lockaert	Bessenlaan	50-52	Onderwijsgebouw
9	I.K.C. Sirius	Verdijkstraat	79 A	Onderwijsgebouw
10	R.K. basisschool Het Molenveld	Wilhelminasingel	78	Onderwijsgebouw
11	R.K. basisschool De Linde	Hoogstraat	1	Onderwijsgebouw
12	R.K. basisschool St. Lambertus Haren	Grotestraat	6	Onderwijsgebouw
13	R.K. basisschool Klim op Megen	Clarastraat	1	Onderwijsgebouw
14	Nutsschool De Nieuwe Link	Professor Regoutstraat	110	Onderwijsgebouw
15	Sbo-school Het Baken	De Vlasakkers	3	Onderwijsgebouw
16	R.K. basisschool Het Schrijverke	Wassenbergstraat	12	Onderwijsgebouw
17	R.K. basisschool Vier Heemskinderen	Rondestraat	31	Onderwijsgebouw
18	R.K. basisschool St. Jozef	Langwijkstraat	6	Onderwijsgebouw
19	R.K. basisschool St. Antonius	Pastoor Roesweg	6	Onderwijsgebouw
20	Poolster- Elzeneind	Startingstraat	6	Onderwijsgebouw
22	Komeet – Blinkerd	Troelstrastraat	13	Onderwijsgebouw
23	Zuiderlicht – Fonkeling 1 ^e stroming	Knolgroenveld	1	Onderwijsgebouw
24	Morgenster = t Ravelijn	Stationssingel	10	Onderwijsgebouw
25	Regenboog	Lijsterlaan	2	Onderwijsgebouw
26	Zuiderlicht SW – Fonkeling 2 ^e stroming	Landbouwlaan	154	Onderwijsgebouw
27	Maaslandcollege	Vianenstraat	1	Onderwijsgebouw
28	Hooghuis locatie Stadion	Mondriaanlaan	6	Onderwijsgebouw

Bijlage 2: Objecten buiten de scope

Objecten buiten de scope van de routekaart

Objectnummer	Gebouw	Straatnaam	Huisnummer	Reden
29	Hooghuis locatie TBL	Molenstraat	30	Onderwijsgebouw
30	Hooghuis locatie West	Verdistraat	75	Onderwijsgebouw
31	Hooghuis locatie Zuid	De Ruivert	5	Onderwijsgebouw
32	Hooghuis locatie Den Bongerd	Staringstraat	4	Onderwijsgebouw
33	Hooghuis De Singel	Euterpehof	20	Onderwijsgebouw
34	Het Hooghuis	Mondriaanlaan	1	Onderwijsgebouw
35	Golfbad wedstrijdbad	Euterpelaan	1	Eigendom van derden
37	Dorpshuis Acropolis	Broeder Everardusplein	1	Eigendom van derden
42	Dorpshuis De Bongerd/ Haffelhuukske	Macharen	onbekend	Eigendom van derden
43	Gemeenschapshuis Haren	Haren	onbekend	Eigendom van derden
44	Wijkcentrum de Haard	Brederostraat	46	Eigendom van derden
51	Wijkcentrum Schadewijk	Leeuwerikstraat	2	Eigendom van derden
53	Lievekamp	Raadhuislaan	14	Eigendom van derden
57	HUB Noord Brabant /Bernadetteschool	Ruwaardstraat	15	Onderwijsgebouw
59	ZMOK-school De Sterrenkijker	Ruwaardstraat	15	Onderwijsgebouw
60	De Sonnewijser	Gerrit van der Veenstraat	24	Onderwijsgebouw
61	O.B.S. Mettegeupel	Litherweg	4	Onderwijsgebouw
96	Gymzaal Molenveld school	Lena Roelofsstraat	25	Sportterrein
114	Sportpark Rusheuvel	Rusheuvelstraat	5	Sportterrein
118	Sportcomplex Hescheweg	nvt	nvt	Sportterrein
119	Sportcomplex Bergsche Hoeve	nvt	nvt	Sportterrein
120	Sportcomplex Amstelhoef	nvt	nvt	Sportterrein
121	Sportcomplex Koppelsteeg	nvt	nvt	Sportterrein

Bijlage 2: Objecten buiten de scope

Objecten buiten de scope van de routekaart

Objectnummer	Gebouw	Straatnaam	Huisnummer	Reden
122	Sportcomplex De Rooyen	nvt	nvt	Sportterrein
124	Sportcomplex De Neervelden	nvt	nvt	Sportterrein
125	Sportcomplex Den Heuvel	nvt	nvt	Sportterrein
126	Sportcomplex Elzenbos	nvt	nvt	Sportterrein
127	Sportcomplex De Hulleheuf	nvt	nvt	Sportterrein
128	Sportcomplex Den Ong	nvt	nvt	Sportterrein
129	Sportpark Overlangel	nvt	nvt	Sportterrein
130	Sportpark Wilgendaal	nvt	nvt	Sportterrein
131	Sportpark De 5 stromen Demen	nvt	nvt	Sportterrein
132	Tenniscomplex Witte raven	nvt	nvt	Sportterrein
133	Sportcomplex De Akkeren	nvt	nvt	Sportterrein
134	Sportcomplex De Liesdaal	nvt	nvt	Sportterrein
135	Sportcomplex De Rijsbos	nvt	nvt	Sportterrein
136	Sportcomplex De Velmer	nvt	nvt	Sportterrein
137	De Biescamp	Past van de Kampstraat	34	Sportterrein
140	Kinderboerderij NME	Anna van Schuurmanstraat	602	Onverwarmd

Bijlage 3: Verduurzamingsprogramma voor 2030

Overzicht van de strategie, CO₂-reductie en investering per gebouw

Objectnummer	Gebouw	Strategie	CO ₂ -besparing (kg)	CO ₂ na ingreep (kg)	Investeringskosten (€)
38	Buurtcentrum Bonte Hoef	Afstoten	104 ton	-	-
40	Wijkcentrum De Hille	Vervangende nieuwbouw	26 ton	-	-
41	Dorpshuis De Berchplaets	Zonnepanelen	78 ton	20 ton	250.000*
46	Dorpshuis Vidi Reo	Vervangende nieuwbouw	116 ton	-	-
47	De Binnenstad	Isoleren, aardgasvrij maken, zonnepanelen	87 ton	-	1.370.000
48	Gemeenschapshuis Avanti	Isoleren en aardgasvrij maken	67 ton	5 ton	reeds uitgevoerd
49	Gemeenschapshuis De Nolder	Isoleren, aardgasvrij maken, zonnepanelen	11 ton	-	680.000*
52	Het Oude Klooster	Isoleren en aardgasvrij maken	78 ton	5 ton	800.000*
54	Boerderij De Deel	Afstoten	26 ton	-	-
55	Volksuniversiteit Het Maasland	Isoleren, aardgasvrij maken, zonnepanelen	49 ton	-	400.000*
58	Kledingbank/talentcentrum	Vervangende nieuwbouw	13 ton	-	-
62	Huisvesting statushouders	Afstoten	19 ton	-	-
63	MFA Noorderlicht – Evenaar	Isoleren, aardgasvrij maken, zonnepanelen	140 ton	-	1.200.000*
66	Gemeentehuis Oss	Aardgasvrij maken	231 ton	389 ton	2.300.000*
71	DJIB	Vervangende nieuwbouw	50 ton	-	-
72	Het Honk	Vervangende nieuwbouw	27 ton	-	-
74	Triton – KAKO Kindervakantiewerk	Isoleren, aardgasvrij maken, zonnepanelen	6 ton	-	80.000
78	Stichting jeugd werk Oijen	Isoleren, aardgasvrij maken, zonnepanelen	48 ton	-	270.000*
95	Jan Cunen museum	Isoleren, aardgasvrij maken, zonnepanelen	122 ton	-	1.430.000
98	Gymzaal Staringstraat	Aardgasvrij maken en zonnepanelen	10 ton	-	300.000*
99	Gymzaal Den Heuvel	Aardgasvrij maken	13 ton	-	190.000
100	Sporthal De Ruivert	Aardgasvrij maken	52 ton	67 ton	540.000*
101	Sporthal Mondriaan	Aardgasvrij maken	36 ton	34 ton	430.000*

* Investeringskosten zijn overgenomen uit onderzoek dat door gemeente Oss is uitgevoerd.

Bijlage 3: Verduurzamingsprogramma voor 2030

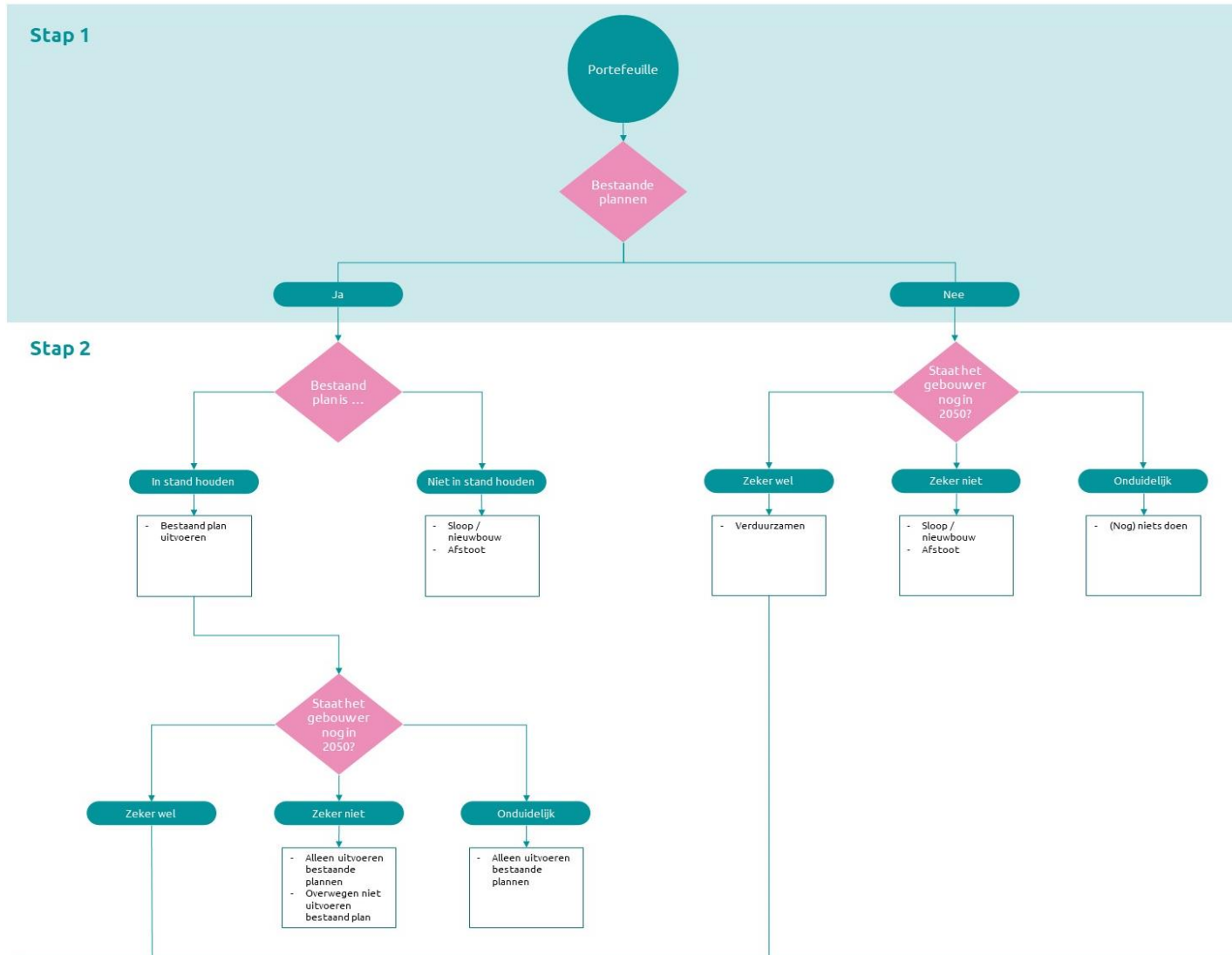
Overzicht van de strategie, CO₂-reductie en investering per gebouw

Objectnummer	Gebouw	Strategie	CO ₂ -besparing (kg)	CO ₂ na ingreep (kg)	Investeringskosten (€)
102	Sportzaal Ussenstelt	Vervangende nieuwbouw	58 ton	-	-
103	Sporthal Rusheuvel	Aardgasvrij maken	107 ton	-	1.400.000*
104	Sportzaal Zuiderlicht	Aardgasvrij maken	16 ton	98 ton	150.000
105	Sporthal Den Hooge Graaf	Isoleren, aardgasvrij maken, zonnepanelen	51 ton	-	2.000.000*
106	Sportzaal de Zeuven Wilgen	Aardgasvrij maken en zonnepanelen	19 ton	-	510.000
107	Sporthal de Geer	Vervangende nieuwbouw	68 ton	-	-
108	Gymzaal Verdijkstraat	Vervangende nieuwbouw	17 ton	-	-
109	Gymzaal Ruwaard II	Vervangende nieuwbouw	21 ton	-	-
112	Gymzaal Hoefeind I en II	Vervangende nieuwbouw	30 ton	-	-
113	Gymzaal Gabriel	Vervangende nieuwbouw	33 ton	-	-

* Investeringskosten zijn overgenomen uit onderzoek dat door gemeente Oss is uitgevoerd.

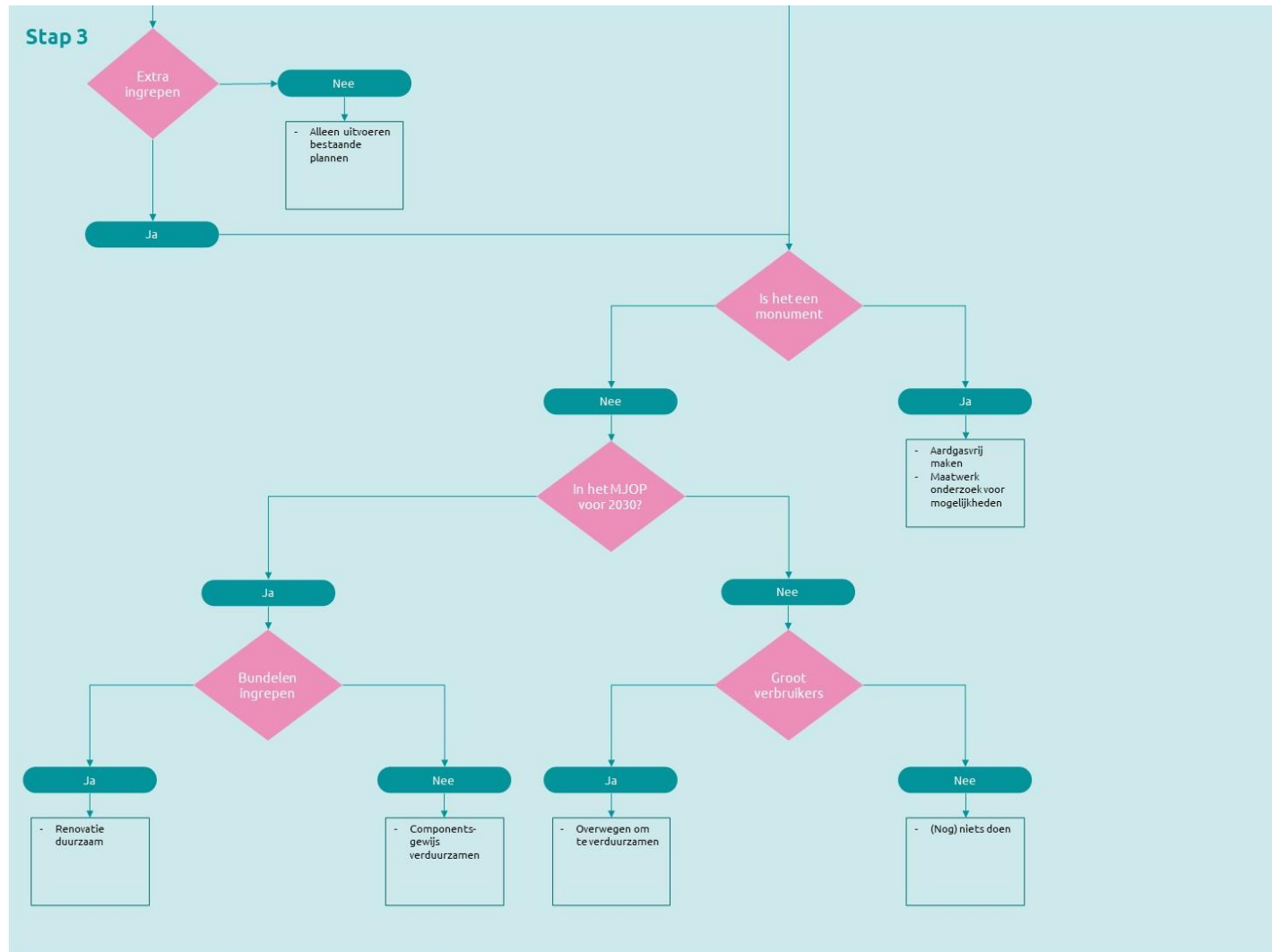
Bijlage 4: Beslisboom

Tool voor het maken van afwegingen in verduurzaming

Bijlage 4: Beslisboom

Tool voor het maken van afwegingen in verduurzaming

Beslisboom ten behoeve van workshop routekaart verduurzaming 14 november 2023